

การเคลื่อนไหวของกระแสตรีนิยมยุคบุกเบิกที่ปรากฏในนิตยสาร

นางสาวอรชума เก่งชน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2847-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

120828615

28 มี.ย. 2549

THE EARLY MOVEMENT OF FEMINISM IN THAI MAGAZINES

MISS ONCHUMA KENGCHON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

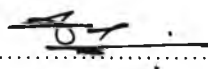
Academic Year 2002

ISBN 974-17-2847-6

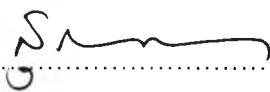
หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเคลื่อนไหวของกระแสตริเนียมยุคบุกเบิกที่ปรากฏในนิตยสาร
โดย	นางสาวอรชума เก่งชน
ภาควิชา	วารสารสนเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล

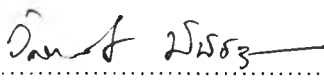

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์สุกัญญา สุดบรรทัด)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิจิตลักษณ์ แสงอุไร)

อรชุนา เก่งชน : การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมยุคบุกเบิกที่ปรากฏในนิตยสาร. (THE EARLY MOVEMENT OF FEMINISM IN THAI MAGAZINES) อ. ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. วิลาสินี พิพิธกุล, จำนวน 277หน้า. ISBN 974-17-2847-6.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมยุคบุกเบิกที่ปรากฏในนิตยสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากนิตยสารในยุคบุกเบิก (พ.ศ.2449- พ.ศ.2477) ที่มีการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยม 6 ชื่อฉบับ ประกอบด้วยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ 1. การแสดงออกทางวาทกรรม 2. แนวคิดสตรีนิยมที่สะท้อนผ่านการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสาร 3. มุมมองของนิตยสารสตรีต่อปฏิกริยาของคนที่มีต่อการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสาร ประเด็นแรกการแสดงออกทางวาทกรรม พบว่า นิตยสารสตรีนำเสนอทั้งความเชื่อและทัศนคติแบบสตรีนิยมและความเชื่อและทัศนคติแบบเก่า มีการเพิ่มคุณค่าและศักยภาพของสตรี อาทิเช่น การใช้ภาษาสตรีที่เป็นบุคคลสำคัญลงหน้าปกนิตยสาร,การสร้างค่านิยมทัศนคติและบุคลิกภาพใหม่ให้สตรี,และการชักชวนให้สตรีสร้างคุณค่าและศักยภาพ สำหรับการต่อรองเชิงอำนาจให้กับสตรีมี อาทิ การอ้างวีรสตรีและสตรีที่มีความสำคัญและมีอำนาจในระดับประเทศ และการอ้างสตรีในประเทศที่เจริญแล้ว

ประเด็นที่ 2 แนวคิดสตรีนิยมที่สะท้อนผ่านการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารมี 2แนวคิดคือแนวคิดสตรีนิยมแบบเสรีนิยมและแนวคิดสตรีนิยมแบบเชิงวัฒนธรรม

ประเด็นที่ 3 มุมมองของนิตยสารสตรีต่อปฏิกริยาของคนในสังคมที่มีต่อการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารจากการรับรู้ของนิตยสารสตรีจากจดหมายผู้อ่าน และทัศนะที่ปรากฏในนิตยสารบุรุษมี 4 ลักษณะคือ มีทั้งสตรีที่ยอมรับและไม่เห็นด้วย,บุรุษมีทั้งไม่เชื่อว่าเป็นผู้ปากของสตรีและคัดค้าน,หนังสือพิมพ์บุรุษไม่ยอมรับและโจมตีสตรีอย่างรุนแรง และรัฐบาลเพิกเฉยและไม่สนใจต่อการเคลื่อนไหวและข้อเรียกร้องของกลุ่มสตรี

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4485147128 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: EARLY / MOVEMENT / FEMINISM / THAI MAGAZINE / XXX

ONCHUMA KENGCHON : THE EARLY MOVEMENT OF FEMINISM IN THAI
MAGAZINES. THESIS ADVISOR : WILASINEE PHIPHITKUL, Ph.D.277 pp.
ISBN 974-17-2847-6.

The objective of this research is to study and analyze the early movement of feminism in Thai magazines. A total of six Thai early woman magazines together with documents and some related research work were prime studies of this research. The outcome of the research can be divided into three major parts as follows: 1. Discourse of feminism; 2. Concept of feminism; and 3. Perceptions of the early Thai woman magazines on the public's reactions towards the feminist movements. Part one Discourse of feminism, belief and attitude of feminism as well as those of the traditional ones were found in the magazines. The early woman magazines enhanced women's potential in many ways, such as the use of pictures of some important women on the front page of the women magazines, creation of new value, attitude and personality for women. Moreover, women were encouraged to create their own values and potentials in order to negotiate power by referring to heroines and powerful women on the national level, and those in the developed countries.

Part two, there were two concepts of feminism reflecting in the feminist movements as found in the early Thai woman magazines: liberal and cultural feminism.

Part three, the early Thai woman magazines reflected their perceptions against the four groups of people who turned down the feminist movement. These four groups comprised positive and negative reactions among women; disbelief in and opposition to the movements among men; strong attack from men magazines and newspapers in the same period; and ignorance of the government to the early movements.

Department.....Journalism..... Student's signature..... *Onchuma Kengchon*
Field of study.....Journalism..... Advisor's signature..... *Wilasinee Phiphitkul*
Academic year 2002 Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. วิลาสินี พิพิธกุล ศ.สุกัญญา สุตบรรทัด และ ร.ศ.รจิตลักษณ์ แสงอุไร ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในความกรุณาในการให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตั้งแต่แรกเริ่มจนสำเร็จเรียบร้อย

ขอขอบคุณคุณทรงศรี โพธิสวัสดิ์ (พี่นาย) ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในความเอื้อเฟื้อในการดำเนินเรื่องการสอบวิทยานิพนธ์ให้ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด คณะนิเทศศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ คณะครุศาสตร์ สถาบันไทยศึกษา สถาบันวิจัยสังคม สถาบันประชากรศาสตร์ และ สำนักวิทยบริการ หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่สำนักหอสมุดแห่งชาติที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการค้นคว้าเอกสารในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จบริบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคุณพ่อ-คุณแม่ และคุณป้ามาลินนา เก่งชน ให้คำแนะนำที่ดีในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตั้งแต่เริ่มจนเสร็จสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาที่วิจัย.....	13
1.3 ข้อสันนิษฐานในการวิจัย.....	13
1.4 ขอบเขตในการวิจัย.....	13
1.5 นิยามศัพท์.....	14
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
2. ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1 ทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ (Historical Theory).....	16
2.1.1 ความหมายของทฤษฎีประวัติศาสตร์.....	16
2.1.2 ประเภทของทฤษฎีประวัติศาสตร์.....	17
2.2 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory).....	25
2.2.1 ความหมายของสตรีนิยม.....	25
2.2.2 สำนักนักคิดของทฤษฎีหรือกลุ่มสตรีนิยม.....	27
2.2.3 กระแสสตรีนิยม.....	34
2.2.4 แนวคิดสตรีนิยมกับการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยม ที่ปรากฏในนิตยสารสตรี.....	40
2.2.5 พัฒนาการการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารสตรี ในประเทศไทย.....	42

	หน้า
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสารสตรี(Woman Magazine).....	50
2.3.1 ความหมายของนิตยสารสตรี.....	50
2.3.2 การกำเนิดของนิตยสารสตรี.....	51
2.3.3 ประวัติ และ พัฒนาการของนิตยสารสตรี.....	54
2.3.4 ประเภทของนิตยสารสตรีในยุคบุกเบิก(พ.ศ.2449-พ.ศ.2477).....	55
2.3.5 ประเภทของนิตยสารสตรีหลังยุคบุกเบิก(พ.ศ.2478-ปัจจุบัน).....	56
2.3.6 บทบาท และ: หน้าที่ของนิตยสารสตรีในฐานะสื่อมวลชน.....	57
2.4 แนวคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse).....	60
2.4.1 ความหมายของแนวคิดเรื่องวาทกรรม.....	60
2.4.2 การวิเคราะห์วาทกรรม.....	62
2.4.3 วาทกรรมสตรี.....	67
- วาทกรรมสตรีแบบดั้งเดิม.....	67
- วาทกรรมสตรีนิยม.....	73
2.5 แนวคิดเรื่องสัญญาวิทยา (Semiology).....	79
2.5.1 ความหมายของแนวคิดเรื่องสัญญาวิทยา.....	79
2.5.2 การวิเคราะห์ในเชิงสัญญาวิทยา.....	84
2.6 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Movement and Change).....	88
2.6.1 การเคลื่อนไหวทางสังคม.....	88
- ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	88
- ลำดับขั้นของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	89
- ประเภทของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	89
2.6.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	90
- ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	90
- ประเภทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	91
- ความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวทางสังคม	
กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	91
2.7 แนวคิดเรื่องการสร้างความจริงในข่าว (News as Social Construction of Reality).....	92

2.7.1 การสร้างความจริงในข่าวกับภาพของผู้หญิง.....	96
2.8 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	96
2.8.1 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติและ พัฒนาการของนิตยสารสตรี.....	96
2.8.2 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาของ นิตยสารสตรีตั้งแต่ พ.ศ. 2449 – พ.ศ. 2517.....	97
2.8.3 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิสตรี และขบวนการเรียกร้อง สิทธิสตรีของประเทศไทย.....	98
2.8.4 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพ และบทบาทของสตรีไทย.....	100
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	103
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	104
3.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	104
3.1.1 ประชากร.....	104
3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	105
3.2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	106
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	106
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
3.5 การนำเสนอข้อมูล.....	108
4. ผลการวิจัย.....	110
4.1 นิตยสารสตรีในยุคบุกเบิก.....	110
4.2 การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารในยุคบุกเบิก.....	117
4.2.1 การแสดงออกทางวาทกรรม.....	117
4.2.2 แนวคิดสตรีนิยมที่สะท้อนผ่านการเคลื่อนไหวของกระแส สตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสาร.....	186
4.2.3 มุมมองของนิตยสารสตรีต่อปฏิกริยาของคนในสังคมที่มีต่อการเคลื่อนไหว ของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสาร.....	188

5.สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ.....	219
5.1 สรุปและอภิปรายผล.....	219
5.2 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	243
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	243
 รายการอ้างอิง.....	 244
 ภาคผนวก.....	 253
ภาคผนวก ก.....	254
ภาคผนวก ข.....	256
 ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	 277

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
การสร้างความหมายให้กับสตรี.....	135

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพพระนางเจ้าลักษมีลาวัณย์ผู้สำเร็จราชการแทนรัชกาลที่ 5 จากหน้าปกนิตยสารสตรีศัพท์.....	141
ภาพนางนพมาศ สตรีนักปราชญ์ในสมัยกรุงสุโขทัย จากหน้าปกนิตยสารกุลสตรี.....	142
ภาพคอลัมน์ "บุรุษศัพท์" จากหนังสือพิมพ์ยามาโต ล้อเลียนนิตยสารสตรีศัพท์.....	206
ภาพลามก(ภาพโป๊)ล้อเลียน เสียดสีสตรีของหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ภาพ "สตรีเป็นแม่ทัพได้"	207
ภาพ ล้อเลียน เสียดสีสตรีของหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ภาพ "จระะสตรี" (คนสอดแนมเข้าศึกที่เป็นสตรี,ทหารหญิง).....	207
ภาพลามก(ภาพโป๊)ล้อเลียนเสียดสีสตรีของหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ภาพ "สตรีที่เรียกร้องให้ผู้ชายมีภรรยาคนเดียว" หรือ ภาพ "สตรีเรียกหาสามี"	208